

Mart-Peeter Erss: Vaja on hoolduskindlustust (22)

08. mai 2013 01:00

Mart-Peeter Erss

Nõudlik telefonikõne Soomest:
„Tere! Vallavalitsus kuuleb? Minu ema elab teie territooriumil. Ta on üsna viletsaks jäänud ja vajab abi. Mina ei saa aidata! Ma rääkisin juba oma advokaadiga, ma olen nüüd Soome kodanik ja elan Soomes, mina ei pea oma vanemate hooldamise eest maksma.”

Mart-Peeter Erss

Sellised telefonikõned on tuttavad paljudele Eesti sotsiaaltöötajatele. Ega jäägi muud üle kui Eesti maksumaksja raha eest hooldus korraldada. Eaka kinnisvarast hooldust rahastada ei saa, sest alguses pakutakse ikka avahooldusteenuseid (inimene elab kodus edasi, teda abistatakse näiteks toitlustamisel, pesemisel ja muudes igapäevatoimingutes) ja kodu on vajalik elamiseks. Aga kui inimene jõuab lõpuks hooldekodusse, mille koha maksumust pension ei kata, võib ka see vahe jääda kohaliku omavalitsuse katta, sest eakal enesel ei ole (või enam ei ole) kinnisvara, mille väljaüürimise või müümise kaudu arveid maksta saaks.

Sel taustal aga tõuseb valusalt esile meie omastehoolajate olukord, kes nii südame sunnil kui ka oma põhiseaduse järgset kohustust täites, päevast päeva kitsastes oludes vaeva näevad. Sotsiaaltöötajad võivad kinnitada ajakirjanike Tiina Kangro ja Andrei Hvostovi püstitatud omastehoolusega seotud probleemide teravust ning teavad oma praktikast kirjeldatutest veel raskemaid olukordi.

Kohustus võib ruineerida

Nagu kirjeldatud telefonikõne osutas, on paljud inimesed, kel eakad abi vajavad vanemad, Eestist lahkunud. Euroopa avatud tööturul käib ju töövõimelise elanikkonna pärast terav riikidevaheline konkurents. Võiks öelda, et ka sotsiaalteenuste arengutase on osa atraktiivsest elu- ja töökeskkonnast ning nende arendamine tõstab Eesti rahvusvahelist konkurentsivõimet.

Eakate hooldus ja omastehoolus vajavad uusi põhimõttelisi lahendusi. Küsimus pole pelgalt institutsionaalse hoolduse (hooldekodude, hooldushaiglate) rahastamises, vaid täiendavaid vahendeid vajavad ka muud omastehoolust toetavad teenused.

Võib-olla ei suuda Eesti Soome eeskujul vabastada täielikult inimesi täiskasvanud pere liikmete ülalpidamise kohustusest, kuid praegune olukord, kui inimesi selle kohustuse täitmisega ruineeritakse, ei ole õiglane ega ka ühiskonna seisukohalt efektiivne. Isegi sellisel juhul, kui jätta perekonnale mingis mõistlikus ulatuses omaosalus ülalpidamiskohustuse kandmisel, on aeg täiendavate finantseerimisinstrumentide väljatöötamiseks küps.

Sotsiaalminister on lubanud suunata aastatel 2014–2020 omastehoolusesse eurorahasid. See on tervitatav, kuid ei kata kõiki vajalikke teenuseid. Seepärast tuleb alustada ettevalmistusi ka siseriikliku rahastamisinstrumendi – hoolduskindlustuse või -maksu rakendamiseks. Eesti haigekassa näitel võib olla mõeldukalt optimistlik, et kuluefektiivse lahenduse väljatöötamine on võimalik. Arvestades, et meie tööjõumaksud ei ole madalad ja tööjõu lahkumise probleem on terav, oleks mõistlik kehtestada see maks alles majandusüekli kiirema kasvu faasis. Kuid suuremate reformide ettevalmistamine vajab aega, muuhulgas ka avaliku diskussiooni jaoks.

3000 eurot kuus

Tänapäeval on kombeks arvestada asju rahasse. Tehkem siis üks arvutus: inimene vajab hooldust 24 tundi ööpäevas 7 päeva nädalas. Kui sellist teenust palgatööjõuga osutada kodustes tingimustes, siis meie 40-tunnise töönädala juures tähendaks see 4,2 normkoormusega hooldustöötajat. Arvestades isegi viletsamat sorti palka, sotsiaalmakse, puhkuse ajal asendamist, saame ainult neid palgakulusid arvestades selle teenuse hinnaks umbes 3000 eurot kuus. Hooldajatoetus on olenevalt sellest, kas tegemist on sügava puudega lapse või täiskasvanuga 19.20 või 25.60 kuus. Ja mis sellest selgub? Palju odavam ja efektiivsem on, kui üks palgaline hooldaja hooldaks rohkem kui üht hooldatavat – päevahoius, hooldekodus või hooldushaiglas.

Eestis kiputakse arvama, et omastehoolust toetavad teenused on ülipopulaarsed ja järjekorrad pikad. Päris nii see siiski ei ole. Päris sügavalt on juurdunud arusaam, et vanemate eest hoolitsemisel hoolekandeteenuste kasutamine on häbiväärne.

Tihti ei ole hooldatav nõus isegi päevahoidu minema selleks, et hooldajal pisut oma asju lasta ajada: osas piirkondades on dementsete eakate jaoks isegi väga mõõduka omaosalusega (toit, mähkmed) päevahoiuteenust pakkuvates asutustes vabu kohti. Intervallhoiu (abivajaja paigutatakse hooldekodusse paariks nädalaks hooldaja puhkuse ajaks) pakkumisele vastatakse tihti süüdistusega, et „nüüd sokutat sa mind vanadekodusse ära ja koju enam tagasi ei toogi”. Eks oma osa sellise suhtumise taga mängivad ka mitmed hooldekodusid puudutavad skandaalid. Aga praegu on hoolekandeteenuste maine halvem kui tegelik kvaliteet!